

NOBLESA LOCAL VERSUS CONSELL MUNICIPAL. UNA APROXIMACIÓ ALS ANTAGONISMES I CONFLICTIVITATS URBANES DE PRINCIPIS DEL SEGLE XVII A LA CIUTAT DE TARRAGONA

Roser Barba - Paulina Feliu - Manel Güell

En els primers temps de l'època moderna, el fenomen migratori de la noblesa rural cap a les ciutats propicià la implantació, allí, d'un sector social privilegiat. D'acord amb la dinàmica social de l'època, es crearen confraries en les quals s'aplegaven els membres de l'estament militar; eren les confraries de Sant Jordi. La institucionalització d'aquest sector social, àvid de poder, faria topar llurs aspiracions amb les de la burgesia local que dominava el govern de les ciutats. Els col·lectius de cavallers i nobles de les principals poblacions del Principat van anar aconseguint insacular els seus membres en els consistoris municipals. A Barcelona, el 1498 ho aconseguiren els cavallers, i el 1626 els nobles. A Girona i a Perpinyà, hi entraven l'any 1601¹.

En els inicis del segle XVII, la característica que preval en les relacions entre la Confraria de Sant Jordi dels Cavallers de Tarragona i el Consell municipal és la d'un antagonisme radical, agreujat per aquesta eterna aspiració dels cavallers a participar en el govern local, participació que trobava l'oposició del Consell.

Els nobles tarragonins també volien aspirar a tal prerrogativa, i no es van estar de radicalitzar les seves actuacions en aquest sentit. No aconseguiren l'objectiu fins a mitjan segle, perquè el procés històric d'aquest estament a Tarragona no va ser el mateix que a Girona o a Perpinyà, ciutats que, sobretot la segona, eren frontereres i, això, en els segles XVI i XVII volia dir guerra continuada amb França. La noblesa d'ambdues ciutats, havia tingut, per tant, bones ocasions per demostrar la fidelitat al sobirà, expel·lint les reiterades invasions franceses; aqueixa lleialtat es va palesar força a la Cort de 1599, car Felip II va concedir una tongada d'ascensos nobiliaris tan important que va deixar pràcticament buits els consistoris de més d'un municipi², circumstància que va obligar el sobirà, només dos anys

1. Vegeu: FERRO, VÍCTOR: *El Dret Públic Català. Les institucions a Catalunya fins el Decret de Nova Planta*, Eumo, 1987, p. 152.; TORRAS I RIBÉ, JOSEP M.: *Els municipis catalans de l'antic règim (1453-1808)*, Curial, 1983, p. 87; i d'aquest mateix autor: "El municipi català durant els segles XVI i XVII", en *El govern de les ciutats catalanes*, La Magrana, Institut Municipal d'Història de Barcelona, 1985, p. 83-101, p. 89 i 90; BOSCH, ANDREU: *Sumari, Índex o epitome dels admirables i nobilíssims títols d'honor de Catalunya, Rosselló i Cerdanya (Perpinyà, 1628)*, facsimil de l'editorial Curial, 1974, p. 40, 408-409, i altres.

2. Els més beneficiats, quantitativament parlant, d'aquesta promoció van ser els membres de la burgesia oligarca, gaudins i ciutadans honorats que dominaven el govern dels respectius municipis. En obtenir privilegi militar (o sigui, la condició plena de noblesa) van quedar automàticament inhabilitats en les seves funcions municipals, que eren incompatibles amb el seu nou rang social. Aquesta incompatibilitat venia del fet que aquesta classe social no contribuïa en les taxes ni impostos urbans, ans n'estava exempta. Juntament amb el clero, constituïen, -com cita Torras i Ribé- els "*homo inutilis ville*". J. M. TORRAS: *Els municipis...*, p. 76.

després, el 1601, a atorgar els privilegis necessaris per a rehabilitar-los en l'exercici de les funcions municipals³.

Aquest procés que, com hem vist, constava d'un doble moviment, no va produir-se a Tarragona, perquè no va tenir ocasió d'intervenir bèl·licament fins a la Guerra dels Segadors, i perquè la seva noblesa quedava, en part, anul·lada per la influència d'un poderós senyor feudal eclesíastic, l'arquebisbe, desvinculat dels rols laics de classe patrícia amb els quals haurien pogut harmonitzar.

Primers enfrontaments amb el Consell

D'una altra banda, hi havia la corporació municipal tarragonina, un Consell de la ciutat governat per una oligarquia burgesa gens feble, ben al contrari, conscient de les seves possibilitats. A mitjan 1601, els cavallers de la Confraria de Sant Jordi demanaren permís al Consell per a la celebració d'un torneig amb motiu de la canonització de sant Ramon de Penyafort, al qual, per descomptat, eren convidats els cònsols. Els consellers tarragonins condicionaren el seu vist-i-plau al fet de rebre, abans que cap altra autoritat, la salutació dels participants del torneig, "com se usa en Leyda y Perpinyà com s'in té informació y certa notítia, altrame(n)t q(ue) no s-i vage."⁴ La ressenya que figura a les actes municipals sobre aquella fita no deixa de ressaltar, amb certa pruija, el fet d'haver aconseguit aquesta primacia en les salutacions oficials. Després de saludar els cònsols, saludaren els jutges del torneig, després els canonges i, finalment, les dames.

Aquesta actitud ja deixa entreveure un punt de fricció entre ambdues institucions, rivals en l'hegemonia política de la ciutat.

La controvèrsia i l'enfrontament va pujar de to en els mesos següents. El 4 de maig de 1602, el Consell de la ciutat rebia notícies segons les quals els confreres de Sant Jordi havien fet gestions davant de l'arquebisbe. El Consell s'apressà a trametre un representant per avortar les esmentades gestions, i a escriure una carta al virrei⁵.

Aquesta mena de comportaments devia precipitar el divorci entre les dues corporacions, perquè, a finals de 1602, quan el Consell ratificava l'acte "d'Unió" proposada pel Reial Consell de Catalunya (per a aixecar sometents i combatre els malfactors), la Confraria de Sant Jordi no en va voler saber res. Sabem que el fenomen del bandolerisme del segle XVII estava estretament vinculat a l'estament nobiliari del país⁶. Dins de la dinàmica loca-

3. L'exemple de Perpinyà és el més il·lustratiu. Vegeu: A. BOSCH: *Sumari, Index o epítome...*, p. 416a.

4. ARXIU HISTÒRIC PROVINCIAL DE TARRAGONA [= AHPT], Actes municipals, 1601-1602, f. 53.

5. AHPT, Actes municipals, 1602-1603, f. 18-19.

6. Vegeu principalment a: BRAUDEL, FERNAND: *El Mediterráneo y el mundo mediterráneo en la época de Felipe II*, II, F. C. E., México, 1953, p. 40-60; FUSTER, JOAN: *El bandolerisme català. La llegenda*, Aymà, 1963; REGLÀ, JOAN: *El bandolerisme català del Barroc*, Edicions 62, 1966 (2ª ed.), i també: *Bandolers, pirates i Hugonots a la Catalunya del segle XVI*, Selecta, 1969; LLADONOSA, JOSEP: *El bandolerisme a la Catalunya occidental (1473-1616)*, Rafael Dalmau, 1972; SALES, NÚRIA: *Senyors bandolers, miquelets i botiflers*, Empúries, 1984; TORRES I SANS, XAVIER: "Senyors i bandolers de l'Antic Règim", en *L'Avenc*, 82 (1985), p. 35-45, i també: *Els bandolers (s. XVI-XVII)*, Eumo, 1991. Sobre les bandositats cobdillàries de principis del segle XVI, vegeu: SALES, NÚRIA: "Els segles de la decadència (segles XVI-XVIII)", IV, en *Història de Catalunya*, dirigida per Pierre Vilà; Edicions 62, 1989, p. 40 i ss. Sobre exemples locals de bandolerisme, encara que no senyorial, vegeu (de la Conca de Barberà): GUAL I VILÀ, VALENTÍ - CATALÀ I DALMAU, RAFAEL: "Un cas de bandolerisme popular: el vallenc Gabriel Oliver", en *Actes del Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, Universitat de Barcelona, 1984, p. 57-63, i d'aquests mateixos autors, un excel·lent assaig que sintetitza la qüestió a escala nacional i sobretot comarcal (Camp de Tarragona i Conca de Barberà), és a: "El procés contra el bandoler Gabriel Oliver. Barberà 1628", en *Aplec de Treballs del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà*, Montblanc, 7 (1985), p. 143-192; Del Camp de Tarragona: CASÉS I HOMS, JOSEP M.: "Bandolerisme tarragoní al segle XVII. Algunes notes sobre el capítol Pere Voltor", en *XVIII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos*, Espuga de Francolí, 1974, p. 95-96; CAVALLÉ I BUSQUETS, JOAN: "Reflexions sobre el bandolerisme alcoverenc de principis del segle XVII", en *Butlletí del Centre d'Estudis Alcoverencs*, 25 (1984); i CARRASCO I GASQUES, ALBERT: "La fracció dels Morells i la vila d'Alcover", en *ibidem*, GORT, EZEQUIEL - PALOMAR, SALVADOR: *Pirates i bandolers. Una aproximació des de la Història i el Folklore*, Ajuntament de Reus, 1985.

lista, això podia haver estat causa que els cavallers de Tarragona no el volguessin combatre. En tot cas, fou motiu d'una nova dissensió entre militars⁷ i ciutadans. El Consell posà una condició en signar la ratificació del document de la "Unió": "*que puix los cavallers se eximeixen, que si en lo terme de Tarragona o vegueria robaran en dit temps de deu anys a cavallers y família y criads, que no tinguen obligació de fer los esmena de robo...*"⁸

Crisi econòmica i crisi política

Els primers anys del segle XVII es caracteritzen per una forta crisi, palesada des de molts vessants: puja de preus, encariment del blat, escassetat crònica de forment, acció dels especuladors, etc.⁹. La crisi posa l'accent durant el binomi 1604-1605, per causa de secades reiterades; el Camp de Tarragona no constitueix una excepció al fenomen¹⁰.

El 1607, encara afectats els preus bladers per la crisi, el Consell de Tarragona decidí de cobrar el blat als militars a 3 ll. 10 sous, per tal de no perdre diners en vendre el blat a la resta de la població. L'endemà de la desafortunada decisió municipal, el 22 de març de 1607, els cavallers presentaren una queixa al Consell, donant a entendre la seva negativa a pagar aquelles imposicions, puix que no se'ls permetia d'accedir als oficis i càrrecs del consistori municipal¹¹. Tres mesos després, tornaren a querellar-se, aquest cop per l'aigua dels molins de la ciutat, que hom feia passar pels horts d'alguns militars. El 17 de juny de 1607, es queixaven al virrei en aquest sentit i la ciutat es defensava al·legant els seus drets¹².

Enfrontament obert, per via judicial

De l'any 1607 són els documents que conformaven el plet entre el Consell de Tarragona i el col·lectiu de militars de la ciutat¹³, i dins de la causa s'integren aquestes topades puntuals a què ens referíem sobre taxes impositives i aigua per regar els horts, que hem extret dels acords del Consell¹⁴. El rerafons de tota la qüestió se centrava en les aspiracions dels militars d'accedir al govern local de la ciutat, i les al·legacions que en faran referència apareixen a balquena. Amb tot, la causa va obrir, a més, altres fronts de combat: a) La utilització d'aigua per a regar els horts dels militars, b) la lliure entrada de vi a ciutat, i c) el pagament d'unes taxes especials (més reduïdes) per a l'adquisició, per part dels militars, de

7. Militars, nobles o cavallers són diferents accepcions que defineixen el mateix.

8. AHPT, Actes municipals, 1602-1603, f. 68.

9. La puja de preus fou espectacular durant l'últim quart del segle XVI. L'any 1602 el clergat denunciava una alteració de preus fins al punt d'haver-se duplicat, i alguns triplicat. El 1603 Barcelona comprà 6.000 quarteres de blat rossellonenc de pèssima qualitat i a un preu excessivament encarit, operació que fou realitzada per les conveniències personals d'un dels consellers. A finals de l'any següent, les dones barcelonines protagonitzaren un avalot a la plaça del Blat, contra els consellers, per protestar contra la manca de gra a ciutat (ELLIOTT, JOHN H.: *La revolta catalana. 1598-1640*, Vicens-Vives i Crítica, 1989, p. 55 i 52).

10. Per copsar les penúries d'aquells anys a Tarragona i a Valls, vegeu: OLIVÉ I OLLÉ, FRANCESC: "Rogatives públiques a començaments del segle XVIII: la secada de 1605 a Valls", en les actes de la XXXV Assemblea Intercomarcal d'Estudios de Catalunya, II, p. 167-174.

11. AHPT, Actes municipals, 1606-1607, f. 109 i 111. Com més endavant veurem, no feia pas gaires dies que els militars havien interposat una causa contra el Consell a la Reial Audiència. Caldria preguntar-se si les imposicions municipals sobre el blat que compraven els nobles derivaven certament d'una necessitat fiscal o erer, en realitat, el fruit d'una revenja.

12. AHPT, Actes municipals, 1607, f. 33v.-34.

13. "Papers que fan per lo plet aportava la Ciutat ab los militars sobre pagar las imposicions / És-hi la sentència en favor de la Ciutat" servat a l'AHPT i citat per: ICART I LEONILA, JOAQUIM (transcripció) - CUBELLS I LLORENS, JOSEFINA - ICART I GARCIA, MONTSERRAT (Localització): *Repertori municipal de Tarragona*, Ajuntament de Tarragona, col. de documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona, núm. 9, 1993, p. 90.

14. I que, per tant, presenten una versió bastant arbitrària.

peix, carn o d'altres aliments de subsistència¹⁵. El 13 de febrer de 1607 els militars iniciaven el plet interposant la causa contra els cònsols a la Reial Audiència¹⁶.

En una primera súplica que els militars¹⁷ adreçaven als cònsols tarragonins es deixava entendre que els primers havien interposat causa davant de la Reial Audiència, i que, a despit d'aquesta iniciativa judicial, els cònsols van pressionar-los, abusant de les seves prerrogatives, sobre servituds de pas i drets d'aigües. Sembla que havien fet practicar uns "portals"¹⁸ a l'hort de Pere Constantí, "Y no contents de semblants violents procehiments..." van pretendre negar als militars el dret a regar llurs horts¹⁹, i els van llevar l'aigua "jactantse de fer portals nous i llochs per a passar lo obrer per dits sos horts jactantse així mateix que ls tallara(n) i rombran los arbres que tenen en los horts". Així, havien compulsat ja Joan de Vallbona. Els militars van reaccionar, acudint al veguer de Tarragona, el qual, en data 27 de març de 1607, va cursar un manament als cònsols perquè deixessin tranquils els militars, sota pena de 500 ducats.

Perduda aquesta primera batalla jurídica, els cònsols van recórrer al virrei. El 8 de juny, un dels cònsols, Magí Vidal, era tramès a Barcelona, amb instruccions concretes del Consell, per tractar l'afer dels militars amb el virrei i el Consell Reial²⁰.

Pel que feia al vi foraster, segons els al·legats dels cònsols, com que a la comarca abundava la vinya²¹ i calia consumir el producte intern abans, hi havia una prohibició d'entrada de vi extracomarcal (tret d'alguns períodes en els quals hom relaxava la prohibició, com ara Nadal o de l'estiu fins a l'octubre)²². Els militars, sembla que havien estat exempts d'aquesta prohibició, bo i admetent que el vi només seria per al propi consum i cultivat a les seves propietats del terme. Ara, els cònsols els restringien l'entrada de vi a ciutat, però, en canvi, eren permissius amb el vi que entraven estudiants o joglars²³.

El 'quid' de la qüestió estava, tanmateix, en el pagament de taxes i d'imposicions locals, que els militars defugien escudant-se en les seves prerrogatives nobiliàries. Les impositions amb què la ciutat gravava la compra de carn, quatre diners per lliura de carn, eren ara vigents també per als militars. Així mateix, també pagaven igual que tothom els quatre diners que gravaven l'adquisició de béns, quan abans només en pagaven dos²⁴. Els personatges que gaudien de privilegi militar reconeixien de participar en les taxes extraordinàries (talls i vàlues), però no en les ordinàries "com si fossen plebeos"²⁵. La part del Consell acusava els militars de mercadejar aprofitant-se de les seves prerrogatives fiscals, i els militars, que no ho negaven, els retreien que ja guanyaven prou "milanars de ducats" amb aquestes impositions sobre la carn i el peix, per haver-los d'anar al darrera d'aquella manera. La part

15. La documentació del plet pot ésser consultada a l'AHPT, carpeta núm. 10, reg. 559 i següents.

16. AHPT, Carpeta núm. 10, reg. 578. El 27 de març de 1607 feia pocs dies que confessaven haver interposada la causa. Ibídem, reg. 563.

17. En el document (AHPT, Carpeta núm. 10, reg. 562) apareixien: Onofre Rossell, Joan de Vallbona, Pere Constantí, Rafel de Biure i Desideri de Montserrat. Per a documentar aquest episodi, també consultem, del mateix fons, el reg. 563.

18. Entenem que es referien a llocs de pas. Creiem que les autoritats municipals els imposaven unes servituds de pas que fins aleshores no existien.

19. Aquests horts se situaven camí del port, a la partida de l'Abeurador. Devien ser valuosos, perquè eren closos i disposaven, a més, de l'aigua de la bassa del molí fariner del port, que hem de suposar ben proper.

20. AHPT, Carpeta núm. 10, reg. 568.

21. "Pont que molta terra del terme es més apte per a vinyes que altres plantes ni sementers, y altrame(n)t dita ciutat esta poblada de molts pagesos, o, brasers y per a que los habitants se inclmen a plantar vinyes y dits païesos se conserve(n) en dita població és utilitat de dita ciutat que entretent que y ha sufficient vi de la collita del terme no sie dexat entrar de foraster" (AHPT, Carpeta núm. 10, reg. 577, 1607). O bé els cònsols exageraven la situació socio-agrícola de la ciutat per tal d'abonar millor els seus al·legats, o bé caldria pensar a resituar la dinàmica de la puixança del conreu de la vinya a les contrades tarragonines i treure ferro al protagonisme que, en aquest sentit, ha acaparat fins ara el segle XVIII.

22. AHPT, Carpeta núm. 10, reg. 577.

23. AHPT, Carpeta núm. 10, reg. 574.

24. AHPT, Carpeta núm. 10, reg. 574.

25. AHPT, Carpeta núm. 10, reg. 575.

dels còsols reblava la qüestió, afegint que, malgrat que l'any 1380 s'havia produït un antecedent sobre la negativa dels militars a pagar cap mena de taxa municipal, això havia estat al segle XIV, i llavors no servia com a precedent judicial; sí que els servia a ells, però, el fet que els militars paguessin les imposicions a Barcelona, "*cap del p(re)se)nt Principat y pàtria comuna*"²⁶.

En definitiva, la ciutat tenia molt més a retreure a l'estament nobiliari que la poblava que no pas aquest al Consell municipal²⁷. Els militars clamaven la seva jurisdiccionalitat reial, fora de la jurisdicció comuna de la ciutat, i argumentaven els serveis que havien presat al rei en afers de regalies. La ciutat exposava les despeses a que estava sotmesa, en bona part per culpa del monarca: campanya del Rosselló de 1597 (on van trametre 200 homes i es van pagar 4.000 lliures de donatiu), la defensa de la costa contra les incursions dels infidels i d'altres enemics, la manca de queviures per a abastar la ciutat, etc. Tot s'havia de pagar de les taxes que el Consell imposava a la ciutat, i els militars no ajudaven pas a cobrir-les, tot i que tenien més patrimoni i família. Allò que ells no pagaven, ho havia d'acabar de pagar la resta de la societat, i els més pobres, "*restan (...) del tot oprimits i esclaus...*". Segons els còsols, si prosperava la pretensió dels militars s'esdevindria "*un general dany a tots los pobres y poble y una insensil ruina, disminució y resolució del estat públic y república y se pot tenir per una certera guerra civil, contra lo estat públic y pobres pubills viudes y miserables persones de la universitat, a los quals persones so(n) més deguts los privilegis concerne(n)ts lo patrimoni que als militars*". Quant als serveis que els militars deien haver fet al rei, eren més que qüestionables, ja que fins aleshores no havien aportat armes, ni cavalls, ni havien fet despesa pròpia en la defensa de la ciutat "*que's la special profesió que hauriam de fer conforme a son stame(n)t.*"

Tots aquests arguments, la comparança amb Barcelona (un referent que l'administració virregnal no podia permetre's el luxe de deixar passar per alt en les seves aspiracions uniformistes)²⁸, els serveis més preuats que havia prestat la ciutat a la Corona (materialitzats, per exemple, en el donatiu de 4.000 lliures)²⁹, el perill d'avalots que els còsols, hàbilment, havien sabut argumentar, etc., van ser importants perquè la Reial Audiència dictaminés sentència a favor de la ciutat³⁰. Però som de l'opinió que va ser definitiu el fet que l'any 1599 (aprofitant la Cort de Barcelona) els militars de Tarragona ja demanessin al rei l'exempció del pagament de drets i d'imposicions locals, i el sobirà no els la concedís³¹. Guanyar el plet hauria significat l'assoliment d'un privilegi sense passar pel tub d'una concessió reial (que la Corona sempre condicionava a una contrapartida econòmica). La Corona no podia tolerar la pèrdua d'aquesta atribució; els militars tarragonins mai no podien guanyar aquell contenciós, essent la monarquia, a través de la Reial Audiència, jutge i jurat.

Després de la victòria de la ciutat

La derrota judicial dels militars va provocar un enrariment en la vida social i política de la ciutat i va tenir greus conseqüències en els anys posteriors.

26. AHPT, Carpeta núm. 10, reg. 577.

27. Per a aquesta part final, hem consultat els al·legats d'una i d'altra part. AHPT, Carpeta núm. 10, reg. 575 i 577.

28. La sentència final farà referència a Barcelona, on els nobles encara no estaven insaculats en el Consell de Cent, "*i axí los cavallers de Tarragona no són de major condició que los titulats i nobles de B^a*" AHPT, carpeta núm. 10, reg. 578.

29. Va pesar molt el fet que les imposicions fossin esmerçades en patrimoni reial "*serveixen per a reparació de baluards, muralles, torres, provisions de guerra, camins y altres gastos fa dita ciutat*" AHPT, carpeta núm. 10, reg. 578.

30. La Reial Audiència va reconèixer la possessió del dret d'imposar contribucions a favor de la ciutat. La sentència fou publicada l'11 de juliol de 1607. AHPT, carpeta núm. 10, reg. 578.

31. AHPT, carpeta núm. 10, reg. 578.

El més violent dels militars, Rafel de Biure, senyor de Vallespinosa, ja havia tingut alguna topada amb el Consell, els primers anys del segle XVII, pel pagament de 3.000 ll. detingudes a la taula de canvis municipals³². Durant el quadrienni 1609-1614 farà anar de corcoll el Consell municipal, com a instigador d'actes de gran violència: assassinat, dins del seu castell, d'un fill de Sagallet (octubre de 1609)³³; nou assassinat, aquest cop, de la muller del pagès Pere Fontanet, al carrer Major i el dia de Santa Tecla³⁴; empresonament, a Barcelona, de gent del Consell (setembre de 1613)³⁵, etc. Resulta difícil desvincular aquesta escalada de violència, de l'enfrontament polític amb el Consell, sobretot atenent a una cronologia prou clara en aquest sentit.

A banda de Rafel de Biure, els militars semblen girar el cap devers l'únic poder que podia fer cara al Consell, l'arquebisbe, consenyor (junt amb el comte de Barcelona) de la ciutat, sempre disposat a aixoplugar els opositors al Consell³⁶. Només així s'explicaria que formessin el seguici arquebisbal nobles que entraven a ciutat muntats a cavall, coberts i armats (quan, en canvi, el prelat exigia als cònsols que el rebessin descoberts i a peu), i fets com ara el desarmament de J. de Cadell, patge de l'arquebisbe, per part de la ciutat³⁷. I, sobretot, el conflicte de 1613, quan els cònsols anaren a rebre el nou prelat, Joan de Montcada, a Constantí, vila de feu arquebisbal, entrant i exhibint les insígnies de la seva autoritat³⁸. En aquella ocasió, el prelat no els va perdonar i inicià un plet que va guanyar quatre anys després, a més d'haver sumit la ciutat en innombrables conflictes urbans que alteraren la convivència política durant molts mesos³⁹. ¿Podríem negar que, a més d'algun altre motiu, hi haurien pesat considerablement els consells a cau d'orella arquebisbal d'aquests militars ressentits que el servien?

L'any 1617 l'arquebisbe guanya el plet contra la ciutat; a finals de juny de 1619 el noble Onofre de Montoliu atropella un oficial de la ciutat públicament, tirant-lo escales avall i atacant-lo amb l'espasa: "*li ha tirat una coltallada y estocada y l'a tocat en lo sombrero y és lo dit, per aso, estarrufat*"⁴⁰. Època de conflictes que es reprendran amb el nomenament de nous arquebisbes, peticions i memoràndums que el Consell trametrà al virrei demanant la deposició de la jurisdicció baronial de l'arquebisbe, l'afer de l'entrada a la Cort de 1632 (vetada per l'arquebisbe, cap del braç eclesiàstic), etc. El pas dels anys no pot refredar els ànims.

32. AHPT, Actes municipals, 1601-1602, f. 28, 75 i 86.

33. El Consell n'era informat per un doctor de la Reial Audiència. AHPT, Actes municipals, 1609-1610, f. 32-33.

34. Fou morta d'un tuet de pedrenyal que li disparà un criat de Rafel de Biure, el setembre de 1611. El veguer tocà a sometent general i cercà tota la banda al convent de predicadors, on en capturà sis després d'haver-ne mort tres en el tiroteig. AHPT, Actes municipals, 1611-1612, f. 41v-43.

35. Probablement, els perseguïdors de Biure o els que tractaven d'anul·lar la seva prerrogativa regalista, que el permetia burlar-se de la justícia ordinària o comuna del Consell municipal tarragoní. AHPT, Actes municipals, 1613-1614, f. 58.

36. De fet, en el plet abans comentat una de les discussions més reiterades era sobre la jurisdicció a què estaven sotmesos els militars i la ciutat de Tarragona. Per als cònsols Tarragona era feu reial, però per als militars era una ciutat de l'arquebisbe. Ambdós posicionaments polítics seran a bastament argumentats per una i per altra banda, d'acord amb la conveniència que per a cada part tenia la seva postura.

37. Vegeu com ho comenta i interrelaciona dins de la realitat política del país i del moment: N. SALÉS: "*Els segles...*", p. 322.

38. Sobre aquests fets, podeu veure MORERA i LLAURADÓ, EMILIO: *Tarragona Cristiana*, IV, Diputació de Tarragona, 1955, p. 213 i ss.

39. A les actes municipals estan reflectits fets com: la baralla dels dos aspirants a veguer (el de la ciutat i el de l'arquebisbe) (també comentada, a l'igual dels principals successos que van seguir a E. MORERA: *Tarragona...*, p. 218 i ss.), les excomunions, els oficis per Santa Tecla, la deposició d'un notari que tergiversà fets a favor del prelat, etc.

40. Era per causa d'una requisició de vi foraster que el sobreposat Pinyol, la víctima de l'iracundia de l'Onofre Montoliu, pretenia fer al comensal Riquer. AHPT, Actes municipals, 1619-1620, f. 19.

Pels volts de maig de 1639, amb motiu d'una reunió amb el consistori municipal, els cavallers van veure's ultratjats perquè no se'ls havia proporcionat seient. El 5 de maig de 1639 els dos representants dels cavallers, Onofre Morell⁴¹ i Onofre Rossell⁴², s'havien de reunir per negociar amb els dos advocats designats pel Consell, els quals tenien preparada una proposta per a rectificar el protocol i satisfer els cavallers⁴³. No serà fins a la Guerra dels Segadors que els militars podran passar a un primer plànol i adquirir la rellevància necessària per a aconseguir, finalment, el tan desitjat accés al Consell⁴⁴.

* * *

La lluita per l'hegemonia de la ciutat entre la noblesa local i l'oligarquia burgesa, present ja des del segle XVI, encara va continuar al llarg del XVII i, sobretot, en la primera meitat d'aquest segle. Tarragona, amb una noblesa afeblida per la presència d'un poderós senyor feudal eclesiàstic i un ferm Consell municipal, no va veure acabat el seu procés d'aristocratització municipal fins a mitja Guerra de Secessió. Fins aleshores la pugna va ser forta i va arribar, en més d'una ocasió, a litigis debatuts a la Reial Audiència de Barcelona. Caldria aprofundir encara sobre alguns aspectes del bandolerisme nobiliari local del segle XVI, on segurament podríem trobar antecedents importants d'aquesta conflictivitat entre els militars i el Consell, però això està encara per fer.

41. Onofre Morell Gavaldà, donzell de Tarragona, era fill del mercader de Falset Pere Morell i de Lluïsa Gavaldà, i aquell mateix any de 1639, els deutes contrets pels seus pares (350 ll.) per endarreriments en les pensions d'una munió de censals creats per la universitat de Miravet, es posaven en mans de l'administració virregnal via Cancelleria. ARXIU DE LA CORONA D'ARAGÓ [=ACA], Cancelleria, 'comune', reg. 5414, f. 44.

42. Onofre de Rossell Omedes de Gasol, menor, va ser designat el 5 de juliol següent (1639) capità de la segona companyia de soldats llevada a Tarragona per combatre en el setge de Salses (AHPT, Actes municipals 1639-1640, f. 43v.-44). A finals de setembre d'aquell any el Consell llegia una carta, rebuda des de Salses, per la qual era assabentat que una de les dues companyies romanien sense comandament, per mort del seu capità Onofre Rossell (id., f. 57). Morera diu que va morir en una acció militar, el 19 de setembre de 1639. E. MORERA: *Tarragona Cristiana...*, p. 329. El seu successor, del mateix nom, serà procurador reial, els anys de la Guerra dels Segadors.

43. AHPT, Actes municipals, 1639-1640, f. 9-10.

44. El privilegi reial que els habilitava va signar-lo Felip III, el 22 de desembre de 1645. J. ICART: *Repertori...*, p. 30.